

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Resum executiu

De la perifèria a la comunitat

El suport dels professionals en els centres ocupacionals

Blanca Domènech Pellejà

Joana Soler Torramilans

Tutora: Anna Tarrés Vallespí

3 de juny 2020 - Grau de Sociologia

La present investigació sorgeix de la col·laboració amb el grup de recerca "Diversitat i Orientació" ¹, que té l'encàrrec d'avaluar el canvi de model ocupacional de persones amb discapacitat intel·lectual que està implementant la Fundació *Ampans*. Aquest canvi s'inicia l'any 2017, quan es percep que la ubicació del centre ocupacional limita el propòsit de la plena inclusió de les persones amb discapacitat intel·lectual a la societat. La nova estratègia consisteix en la descentralització, que passa d'un únic centre ocupacional ubicat en una finca perifèrica, a diversos centres situats en pobles de la comarca del Bages.

La intenció d'un centre ocupacional és oferir servei diürn a les persones perquè desenvolupin competències bàsiques mitjançant el treball terapèutic, deixant de banda el vessant productiu i lucratiu. (Laborda, 2017).

En aquesta línia, el model ocupacional que aplica la Fundació *Ampans* se centra en la persona i és d'inclusió comunitària. Té com a finalitat aconseguir el màxim nivell de qualitat de vida², a través d'una metodologia de planificació centrada en la persona (Schalock i Verdugo, 2013). És a dir, una metodologia facilitadora perquè la persona amb discapacitat tingui un paper actiu i pugui exercir més control sobre la seva vida i, alhora, proposa una major utilització dels recursos comunitaris i de les xarxes naturals de recolzament de l'entorn (López et al. 2004).

Així doncs, el TFG planteja estudiar com el canvi d'ubicació del centre ocupacional, de la perifèria a la comunitat, i la praxi dels professionals, determinen el desenvolupament d'un model centrat en la persona i d'inclusió comunitària. Es vol respondre a la pregunta: *Quin és el suport dels professionals en el procés d'acompanyament de les persones amb discapacitat intel·lectual com a subjectes actius de la comunitat?*

Per contextualitzar, cal remarcar que el concepte de "discapacitat intel·lectual" és dinàmic i es va construint socialment. Durant la història el terme ha anat canviant per superar les connotacions pejoratives, però un canvi terminològic no implica un canvi

¹ Forma part del Departament de Pedagogia Aplicada de la UAB de la Facultat de Ciències de l'Educació.

² Fenomen multidimensional que té en compte: el benestar emocional, les relacions personals, el benestar material, el desenvolupament personal, el benestar físic, l'autodeterminació, la inclusió social i la defensa de drets.

en la resposta a les necessitats del col·lectiu. Actualment el terme que s'utilitza és "persona amb discapacitat intel·lectual".

Des de la sociologia clàssica, Goffman (1970) estableix que els individus que no segueixen les normes i comportaments considerats "normals" són estigmatitzats pels opressors, que atribueixen una identitat i condició social devaluada als oprimits. De forma similar, l'equip d'investigació social Colectivo IOÉ (2012), expressa que no són les diferències ni les limitacions el que produeix desigualtat o exclusió, sinó els mecanismes d'inferiorització associats a les persones amb discapacitat intel·lectual.

S'ha dut a terme una recerca qualitativa per tal d'avaluar el suport dels professionals en els dos centres ocupacionals amb més trajectòria³. S'ha entrevistat a dos tipus de professionals: els d'atenció directa a les persones amb discapacitat intel·lectual, i els de serveis centrals, amb una feina heterogènia en funció del seu càrrec i que treballen a les oficines de la fundació. En total s'han fet 15 entrevistes: 6 a professionals d'atenció directa i 9 a professionals de serveis centrals.

Els resultats indiquen un canvi de rol dels professionals d'atenció directa, amb la nova ubicació dins dels municipis. Han virat d'un rol de cura i protecció cap a un de dinamitzador i facilitador. Les principals tasques dins d'aquest nou rol consisteixen en: buscar contactes per realitzar col·laboracions amb les entitats, estar al dia de les activitats que es realitzen al municipi per poder participar-hi, i tenir en compte les demandes individualitzades dels usuaris a l'hora de planificar les activitats. L'objectiu de les activitats és que es realitzin en espais del municipi i es comparteixin amb la comunitat.

Els resultats sobre el suport dels professionals de serveis centrals en aquest nou model no ha patit massa canvis. Continua essent principalment de recolzament logístic als professionals d'atenció directa.

³ Els centres ocupacionals estan ubicats als municipis de Sant Joan de Vilatorrada i Sallent. Sant Joan de Vilatorrada té 10820 habitants i la capacitat del centre ocupacional és de 30 persones. Sallent té 6636 habitants i la capacitat del centre ocupacional és de 24 persones.

A banda del nou rol dels professionals, hi ha altres elements que han catalitzat el canvi de model:

En primer lloc, ha estat fonamental la formació i sensibilització prèvia de tots els professionals per tal que creguessin i fessin seu el nou model.

En segon lloc, la participació en la comunitat i la validació per part d'aquesta. Aquest fet, permet a les persones amb discapacitat intel·lectual: desenvolupar noves competències socials, augmentar la motivació, propiciar l'exercici dels drets i deures com a ciutadans esdevenint subjectes més actius dins la comunitat, crear un sentiment de pertinença al poble i, de retruc, reduir l'estigmatització.

En tercer lloc, la nova ubicació, que és cèntrica dins del municipi, té un impacte positiu. Els dona major autonomia per moure's i relacionar-se en la comunitat, cosa que millora el benestar emocional, la cura de la imatge personal i les habilitats socials.

Finalment, cal exposar que els dos centres ocupacionals són d'obertura recent i encara que actualment funcionen segons les expectatives de la fundació, seria interessant fer una recerca futura per veure'n l'evolució.